

Карта археологічних пам'яток Молдавії

Невпинне зростання кількості виявлених і досліджених пам'яток вимагає їх обліку і систематизації. Одним з таких видів наукового опрацювання джерел є створення спеціальних праць, що дістали загальну назву «археологічних карт». До складання їх по окремих районах нашої країни на різних етапах розвитку археологічної науки дослідники звертались уже не раз. В цьому зв'язку варто згадати карти Волинської і Київської губерній, складені В. Б. Антоновичем, карту Харківської губернії, надруковану в «Трудах» XII Археологічного з'їзду тощо. Ці праці, видані ще наприкінці минулого чи на початку нашого століття, досі не втратили свого наукового значення. Як довідкова література про пам'ятки палеолітичної епохи широкою популярністю серед спеціалістів користуються також карти Н. А. Берегової, А. П. Черниша, опрацьовані уже в наш час.

Колектив співробітників Інституту археології АН СРСР тепер готує багатотомне видання — «Зведення археологічних джерел», основним завданням якого є повний облік і наукова інтерпретація археологічних пам'яток СРСР. Створенню цієї праці в багатьох республіках передують видання регіональних карт, зокрема вони вийшли в Казахстані й Абхазії, а також кілька випусків у Білорусії. У 1973 р. з'явилися два перші випуски «Археологічної карти Молдавської РСР»*, розгляду яких присвячена ця замітка.

Перший випуск — «Пам'ятки епохи палеоліту і неоліту» складений М. А. Кетрару. Книга обсягом близько 12 друкованих аркушів, крім коротенького вступу, включає чотири розділи, список літератури і алфавітний покажчик описаних в тексті матеріалів. Розділи карти відповідають археологічній періодизації: пам'ятки раннього, середнього і пізнього палеоліту та стоянки мезолітичної епохи. Опису об'єктів кожного з виділених періодів передують вступні зауваження.

Основний текст карти містить дані, що стосуються конкретних пам'яток: про їх місцезнаходження, топографію, кількість досліджених об'єктів, основні знахідки. Зазначено час і автора відкриття пам'ятки, місце зберігання матеріалів, література з висвітлюваного питання тощо.

Пам'ятки в списку подаються послідовно, відповідно до їх розміщення на топографічній основі: з півночі на південь, по басейнах рік Молдавії.

Автором другого випуску — «Пам'ятки епохи неоліту і енеоліту» є В. І. Маркєвич. Структура праці в основному аналогічна попередній. Чотири розділи присвячені чотирьом культурам цього часу в Молдавії — буго-дністровській, лінійно-стрічкової кераміки, трипільській та гумельницькій. На відміну від першого випуску в кінці книги дається коротке резюме. Топографічна основа карти з позначенням всіх об'єктів, про які йде мова в тексті, подається по кожній культурі окремо. Для трипільських пам'яток, яких виявлено дуже багато (329), таких карт складено чотири, відповідно до етапів культури.

Обидва випуски дають повне уявлення про кількісний і якісний склад пам'яток кам'яного віку та епохи міді на території республіки. Характеристика багатьох об'єктів доповнена також таблицями добре виконаних малюнків речового матеріалу.

Археологічна карта Молдавської РСР, як і кожне довідкове видання, має на меті полегшити працю дослідників, даючи можливість швидко відшукати потрібні дані про місцезнаходження пам'ятки, її культурну належність, датування, а також посилання на літературні й архівні джерела. Максимально повному вміщенню цієї інформації у відносно невеликий за обсягом випуск повинна відповідати добре продумана структура роботи і форма викладу матеріалів. З цієї точки зору рецензовані книги викликають певні зауваження, які доцільно було б врахувати авторам наступних випусків карти (про пам'ятки епохи бронзи, скіфського часу та інші), що готуються до друку.

Так, у першому випуску, на наш погляд, дуже розтягнений виклад даних про авторів відкриття пам'ятки, місце зберігання колекцій та літературу. Текст розміщений тут нееконотно, і тому нерідко ці дані за обсягом займають стільки ж місця, як і весь опис самої пам'ятки. Упорядник другого випуску більш раціонально використав листає книги, набагато скоротивши виклад тим, що ввів спеціальну таблицю. Однак відомості

* Археологическая карта Молдавской ССР. Кишинев, 1973, вып. 1, 2.

про відкриття і в цьому випуску винесені в окремий рядок, до того ж тут ще ставиться і прізвище автора праці, де опублікована пам'ятка. У багатьох випадках це одне й те ж прізвище, що приводить до дубляжу імен. Зайвою в карті є, здається, і суцільна нумерація пам'яток у розділах, а тим більше в алфавітному списку (як, наприклад, у другому випуску). При цьому нумерація пунктів у тексті відповідає цифрам на топографічній основі. Тому відшукати на карті якийсь об'єкт буває нелегко, оскільки на ній порушено принцип нумерації об'єктів зліва направо, згори донизу. Особливо важко орієнтуватись на картах трипільської культури, пам'ятки якої, як зазначалось, розміщені на чотирьох картах.

На нашу думку, набагато зручніше, щоб пам'ятки у розділах були наведені не за басейнами річок, а в алфавітному порядку. Тоді відпала б необхідність додавати алфавітний покажчик, а зосередження тих чи інших пам'яток у певному басейні ріки добре було б показано і на топографічній основі. Нумерацію об'єктів на ній краще робити відповідно до загальноприйнятого правила, тобто зліва направо і згори донизу. Під кожною картою слід дати легенду назв.

Щодо змісту рецензованих випусків можна висловити лише окремі зауваження. Так, називаючи авторів відкриття буго-дністровської культури, поряд з іменами А. В. Добровольського і В. М. Даниленка варто було б відзначити також П. І. Хавлюка, який доклав багато зусиль у справі виявлення стоянок з крішськими елементами культури. Слід звернути увагу на те, що резюме, подане в другому випуску карти, надто коротке, а наведена тут таблиця (с. 158), яка повинна ілюструвати ступінь заселеності Молдавії порівняно з Північною Македонією, взагалі залишається малозрозумілою.

Вказані недоліки жодною мірою не знижують важливого значення рецензованого видання як довідника про пам'ятки Молдавії. Створення такої праці археологами Інституту історії АН МРСР можна лише вітати. Вона, безперечно, буде широко використовуватись як фахівцями-археологами в їх дослідженнях, так і активом краєзнавців, що беруть участь в обліку й охороні пам'яток республіки.

Досвід науковців Молдавії буде повністю врахований українськими спеціалістами під час підготовки «Археологічної карти УРСР», видання якої планується у найближчі роки.

Д. Я. Телегін